

(א) [ע"כ], (ב) [אפרס רש"ש], (ג) [שיך לעיל נט. בתשנ"ה], (ד) [לעיל ס:א], (ה) [ג"ז שיך שס], (ו) [עין חוס' שס ד"ה מה ארי כו' מ"ש בשם ר"ת], (ז) [ג"ז שיך לעיל נט. בתשנ"ה], (ח) [לקמן סה], (ט) [לקמן סג].

גַּשְׁר, הוזכר בטמאים ודנין גנין אב הימנו דמה גשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנין הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנין הללו מין גשר הוא וטמא אכל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שנים או שלשה או כולם חוץ מעופות המפורשים צפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן^(א) טמאים והאי אף לא מרבי אלא מין גשר דאין עוף טמא צעולם אלא כ"ד האמורין כאן וכדמניא לקמן (דף סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהנך כ"ד אמרינן דאית בהו צבולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: **טורים**. מנה הכתוב לטהרה ומהו אמה דן גנין אב לבולן. ואע"ג דקשאי סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דאיכא כוליהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש^(ב) לה: **פירוש**. לא נתפרשו הסימנין ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורין והני איתנהו בהו ומנה גשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הן חלוקין ש"מ הן הן סימני טהרה: **עוף הבא לפנינו בסתם אחד**. של טהרה טהור וכל שכן אם בא צננים או שלשה וצלצד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: **אם כן**. דמתורין ילפינן: שאר

עופות טמאין למה לי. דכתבינו והא לית חד בהו דליהוו ציה כוליהו ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן [ע"כ] דצעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין ובפרס ובעזניה חד חד: ה"ג וילנף **מינייהו מה הם פלגא ולא אכלינן אף כל פלגא ולא יוכלו וכ"ש תרי וחד: א"כ**. דאפילו בתלתא נפקא לן מעופות המפורשין דלא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי: א"כ

דפרק אלו עוברין (פסחים מט:ו)^(א) המשאית את בתו לע"ה כאליו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה וצועל ואינו ממתין עד שתתפיים וכן בסוף פ"ק דצ"ק (דף טו:)^(ב) ארי צר"ה דרס ואכל פטור פירוש מחיים דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופרך והא כתיב ארי טורף צדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנך ללצאותיו בשביל לצאותיו: **ו"ב** שיש לו **אצבע** ויתירה **והפק** וקורקבנו נקלף טהור. בגמרא^(א) קתני בצרייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה חופק וקורקבנו נקלף צידוע שהוא טהור ופי' שם צקונטרס דארישא סמך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואחא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין צידוע שהוא טהור ואין לשון הצרייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנין הללו של טהרה צידוע שאינו דורס וטהור וא"ל לצדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג' סימנין הדרי צבולהו פי' צי"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה חופק וקורקבן נקלף א"כ אינו דורסין וכן יש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא צב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחק חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדלריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי צבולהו י"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה צי"ט עופות ליתיה אלא או צפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר צידוע שהוא טהור כגון צאותו סימן דליתיה צי"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי צבוס עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי נייהו אותן סימני טהרה דליתיה צי"ט עופות והלא היו מכירין שלך כדאמר רבי יוחנן ט' לדידי חזי לי שלך וכו' לדידי חזי לי רחס ועציד שרקק וכן התנשמת שהיא צאות שבעופות ובפרק המפלת (מ"ה דף קג:) קריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפנייהם כשל אדם והיינו כוס וינשוף והואיל ומכירין אותן ליצדקו בהן והיו יכולין להחיר עוף הבא לפנינו צאותו סימן רביעי שאין צבולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי צבוס עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר צב' מפנין (שבת קכח.) מטלטלין את הלוק מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה.) אמרינן דאתא עורב ואמר עיליש צרח ובסוף פרק צמה אשה (שבת דף קז:ו)^(ב) האומר לעורב צרח וא"כ לצדקו שני סימני טהרה דעורב וצאותן שני סימני טהרה דליתנהו צעורב לימכשרו כוליהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לצבר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגצי סנונית לצנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו צ' ליתנהו צעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה צעיא אלא או או קתני וארישא קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ צאינו דורס וצאיך חד סימן דצעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא וגראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא צאת אלא לאשמועינן ד' סימנין של טהרה וממילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו צעורב מחזקינן ליה בטהרה: **ו"ב** **נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים**. פי' צקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה גשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי' דקאמר בצמון וילנף מפרס ועזניה לחודייהו והו למא לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מצעיא הא אינטריך גשר לאורוי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו והו ידעי דכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וצין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד' סימנין אכל קשה מתורין דקאמר דלא אנטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שהיו צי"ט עופות ד' סימני טומאה ובגשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ציה סימנא דלא הדר צבולהו לא יהא צו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מצי"ט עופות אכל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה וגראה לפרש דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורוי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורוי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומגשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכוליהו אתו לקרבן: **ו"ה** **התם תלתא ולא אבליינן בו**. ה"מ לשנויי דהוו ליה י"ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כוליהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך וילנף מהתם מה התם תלתא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך וילנף מינייהו דצאותן ג' סימנין לא יוכלו אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כוליהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאיך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה צי"ט עופות א"כ לעורב דלית ציה אלא תרי למה לי: וילנף

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סא.

א"כ שאר עופות טמאין למה לי. כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א"כ שאר עופות טמאין לבר מגשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ"כ טמאין הא אמרינן וגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות לישתרו בארבעה ולא פחות: אלא מדכתב רחמנא עשרים ואחד עופות. ש"מ דלא גמרינן מתורין: וילנף מהתם. כלומר משאר עופות טמאין: התם כו' תרי מיבעיא. כלומר עורב אית ליה תרי סימנין ואף על פי כן טמא:

ו"ה נשר מיוחד בו' אף ב"ל כיוצא בו **טמא**. פירש רש"י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין גשר שאין עוף טמא צעולם אלא כ"ד האמורין בתורה דקתני לקמן (סג:)^(א) לפיכך מנה הכתוב בטמאין והנך כ"ד האמורין דאיכא צבולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה ראייה דדילמא ה"ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ"ד אלו וסימניהון נוכל להכיר כל הטמא שצעולם אכל אם היה צא למנות שטהורים היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופריך עופות טמאין כ"ד נייהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם צעי למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין גשר: **ו"ב** **עוף הדורס טמא**. וא"ת והיכי קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליטטרי היו שצדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) דלעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותו שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא

חד סימן של טהרה ואותו שצוה אינו צוה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קצלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור וצדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אכל בשסועה^(ב) לא שייך למימר הכי דאין זה מין צפני עצמו אלא ולד צהמה דכאיתא בהמפלת (מ"ה דף קד:.)^(ג) **והדורס**. פי' צקונטרס שאותו צצפורינו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר"ת דהא אפילו תרגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות כי הרינו

דפרק אלו עוברין (פסחים מט:ו)^(א) המשאית את בתו לע"ה כאליו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה וצועל ואינו ממתין עד שתתפיים וכן בסוף פ"ק דצ"ק (דף טו:)^(ב) ארי צר"ה דרס ואכל פטור פירוש מחיים דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופרך והא כתיב ארי טורף צדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנך ללצאותיו בשביל לצאותיו: **ו"ב** שיש לו **אצבע** ויתירה **והפק** וקורקבנו נקלף טהור. בגמרא^(א) קתני בצרייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה חופק וקורקבנו נקלף צידוע שהוא טהור ופי' שם צקונטרס דארישא סמך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואחא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין צידוע שהוא טהור ואין לשון הצרייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנין הללו של טהרה צידוע שאינו דורס וטהור וא"ל לצדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג' סימנין הדרי צבולהו פי' צי"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה חופק וקורקבן נקלף א"כ אינו דורסין וכן יש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא צב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחק חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדלריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי צבולהו י"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה צי"ט עופות ליתיה אלא או צפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר צידוע שהוא טהור כגון צאותו סימן דליתיה צי"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי צבוס עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי נייהו אותן סימני טהרה דליתיה צי"ט עופות והלא היו מכירין שלך כדאמר רבי יוחנן ט' לדידי חזי לי שלך וכו' לדידי חזי לי רחס ועציד שרקק וכן התנשמת שהיא צאות שבעופות ובפרק המפלת (מ"ה דף קג:) קריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפנייהם כשל אדם והיינו כוס וינשוף והואיל ומכירין אותן ליצדקו בהן והיו יכולין להחיר עוף הבא לפנינו צאותו סימן רביעי שאין צבולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי צבוס עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר צב' מפנין (שבת קכח.) מטלטלין את הלוק מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה.) אמרינן דאתא עורב ואמר עיליש צרח ובסוף פרק צמה אשה (שבת דף קז:ו)^(ב) האומר לעורב צרח וא"כ לצדקו שני סימני טהרה דעורב וצאותן שני סימני טהרה דליתנהו צעורב לימכשרו כוליהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לצבר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגצי סנונית לצנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו צ' ליתנהו צעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה צעיא אלא או או קתני וארישא קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ צאינו דורס וצאיך חד סימן דצעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא וגראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא צאת אלא לאשמועינן ד' סימנין של טהרה וממילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו צעורב מחזקינן ליה בטהרה: **ו"ב** **נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים**. פי' צקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה גשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי' דקאמר בצמון וילנף מפרס ועזניה לחודייהו והו למא לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מצעיא הא אינטריך גשר לאורוי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו והו ידעי דכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וצין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד' סימנין אכל קשה מתורין דקאמר דלא אנטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שהיו צי"ט עופות ד' סימני טומאה ובגשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ציה סימנא דלא הדר צבולהו לא יהא צו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מצי"ט עופות אכל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה וגראה לפרש דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורוי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורוי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומגשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכוליהו אתו לקרבן: **ו"ה** **התם תלתא ולא אבליינן בו**. ה"מ לשנויי דהוו ליה י"ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כוליהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך וילנף מהתם מה התם תלתא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך וילנף מינייהו דצאותן ג' סימנין לא יוכלו אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כוליהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאיך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה צי"ט עופות א"כ לעורב דלית ציה אלא תרי למה לי: וילנף